

Evans gegn Bretlandi

Dómur frá 7. mars 2006

Mál nr. 6339/05

2. gr. Réttur til lífs

8. gr. Friðhelgi einkalífs og fjölskyldu

14. gr. Bann við mismunun

Tæknifrjógungunarmeðferð. Fósturvísar.

1. Málsatvik

Kærandi er 34 ára, breskur ríkisborgari og býr á Bretlandi. Hinn 12. júlí 2000 hófu kærandi og sambúðarmaður hennar J frjósamismeðferð á þungunarlæknastöð í Bretlandi. Hinn 10. október 2000 var kærandi greind með forstíga krabbameini í eggjastokkum á umræddri læknastöð og var henni boðin ein tæknifrjógungunarmeðferð áður en hún gengist undir uppskurð þar sem eggjastokkar hennar yrðu fjarlægðir. Voru bæði kærandi og sambýlismaður hennar upplýst um að þau þyrftu að skrifa undir samþykki við meðferðinni og að í samræmi við ákvæði laga um tæknifrjógungun gæti hvort þeirra dregið samþykki sitt til baka hvenær sem væri áður en fósturvísi væri komið fyrir í legi kæranda. Á þessum tíma kannaði kærandi aðra möguleika á frjógungun eggja sinna yrði samband hennar við J ekki langt. J fullvissaði kæranda um að sambandið myndi endast.

Hinn 12. nóvember 2001 voru sex egg kæranda frjóguguð með sæði J og fósturvísarnir settir í geymslu á læknastöðinni og 26. nóvember voru eggjastokkar kæranda fjarlægðir. Var kæranda sagt að hún þyrfti að bíða í tvö ár þar til unnt væri að koma fósturvísunum fyrir í legi hennar.

Í maí 2002 lauk sambandi kæranda og J og í kjölfar þess afturkallaði J samþykki sitt við áframhaldandi geymslu fósturvísanna sem og notkun þeirra af kæranda.

Kærandi höfðaði dómsmál þar sem hún krafðist þess m.a. að afturköllun á samþykki J yrði felld úr gildi. Var kröfu hennar hafnað 1. október 2003 þar sem samþykki J við geymslu fósturvísa var talið gert í góðri trú hans um að sambúð aðila myndi endast. Hinn 1. október 2004 staðfesti áfrýjunardómstóll dóm undirréttar.

Hinn 26. janúar 2005 tilkynnti læknastöðin kæranda að á stöðinni hvíldi lagaleg skylda til að eyða fósturvísunum og að það yrði gert 23. febrúar 2005. Hinn 27. febrúar 2005 beindi dómstóllinn þeim tilmælum til breska ríkisins að það tryggði að fósturvísunum kæranda yrði ekki eytt fyrr en dómstóllinn hefði tekið mál kæranda til meðferðar. Fósturvísunum kæranda var því ekki eytt.

Meðferð kæranda við krabbameini hennar var árangursrík og hún því læknisfræðilega tilbúin til að fósturvísunum yrði komið fyrir í legi hennar, en umræddir fósturvísar voru eini möguleiki hennar til að eignast börn sem væru erfðafræðilega skyld henni. Læknastöðin hafnaði því hins vegar að fósturvísunum yrði komið fyrir nema með samþykki J.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi taldi þá kröfu að samþykki föður þyrfti að standa til áframhaldandi geymslu fósturvísa og til framkvæmdar tæknifrjógungunar á henni brjóta gegn rétti hennar samkvæmt 8. og 14. gr. sáttmálans og rétti fósturvísanna samkvæmt 2. gr. sáttmálans til lífs.

Niðurstaða

Um 2. gr.: Dómstóllinn rakti að það væri háð mati aðildarríkjanna hvenær rétturinn til lífs stofnaðist. Samkvæmt enskum lögum hefði fósturvísir engin sjálfstæð réttindi eða hagsmuni og gæti ekki krafist verndar réttar síns til lífs samkvæmt 2. gr. sáttmálans. Þá væri eigi unnt að krefjast þessa réttar fyrir hönd fósturvísa. Taldi dómstóllinn því að ekki hefði verið brotið gegn 2. gr. sáttmálans.

Um 8. gr. og 14. gr.: Dómstóllinn taldi J hafa samþykkt tæknifrjógungunarmeðferð með kæranda í góðri trú og að hann hefði aðeins samþykkt meðferðina á þeirri forsendu að sambúð hans við kæranda yrði áframhaldandi. Dómstóllinn lagði til grundvallar að ríkin hefðu rúmt svigrúm til mats við

lagasetningu varðandi erfðavísa og tæknifrjóvgun með tilliti til þess hvernig kröfum um meðalhóf milli almannahagsmuna og hagsmuna einstaklinga yrði mætt. Dómstóllinn rakti bresk lög og þá áherslu sem hefði verið lögð í Bretlandi á áframhaldandi samþykki beggja aðila við meðferð. Að mati dómstólsins voru þau sjónarmið sem lágu að baki breskum lögum til þess fallin að sporna við óvissu og koma í veg fyrir matskenndar ákvarðanir og ósamræmi í framkvæmd. Var því hafnað að brotið væri gegn jafnræði með því að játa sæðisgjöfum sambærilegri stöðu og egggjöfum. Að mati dómstólsins fór breski löggjafinn því ekki út fyrir svigrúm sitt til mats samkvæmt 8. gr. þrátt fyrir að önnur útfærsla á reglunni hefði getað verið fær við lagasetningu. Það var því niðurstaða dómstólsins að með setningu laga um tæknifrjóvgun árið 1990 hefði verið sett skýr regla um að samþykki aðila við tæknifrjóvgunarmeðferð mætti afturkalla fram að því að fósturvísun væri komið fyrir í legi konu. Þessi regla var skýrð á fullnægjandi hátt fyrir kæranda og J. Að mati dómstólsins var mat breska ríkisins í samræmi við meðalhófskröfur 8. gr. sáttmálans og braut ríkið því ekki gegn ákvæðinu. Af þessu leiddi einnig að ekki var brotið gegn rétti kæranda samkvæmt 14. gr. sáttmálans.

Tveir dómara skildu séráliti.

Málinu hefur verið vísað til yfirdeildar.